

FINANCOVANIE KLASTROVEJ POLITIKY VO ŠVAJČIARSKU

Ing. Emília Duřová Spiřáková, PhD.
Ing. Barbora Gontkovičová, PhD.

Ekonomická univerzita v Bratislave
 Podnikovohospodárska fakulta
 Tajovského 13, 040 01 Kořice
 e-mail: emilia.spisakova@euke.sk
 e-mail: barbora.gontkovicova@euke.sk

Ing. Janka Majerníková, PhD.

Technická univerzita v Kořiciach
 Strojnícka fakulta
 Mäsiarska 74, 040 01 Kořice
 e-mail: jana.majernikova@tuke.sk

Abstract

The article deals with the problem of financing of clusters in Switzerland. It points to the support of implementation of cluster policy only on the regional level through four regional cluster programs. It also briefly describes the agencies that realize and implement cluster policy in the selected country.

Key words: cluster, cluster programs, financing, agencies

ÚVOD

V mnohých krajinách existujú programy, ktoré sú špeciálne nastavené tak, aby podporovali rozvoj klastrov. Takéto programy môžu byť vykonávané prostredníctvom existujúcich aktérov (napríklad vládnu agentúrou, regionálnou rozvojovou agentúrou), alebo môžu byť vykonávané novými aktérmi. Jedným z cieľov takýchto programov je pomôcť iniciovať klastrové organizácie, tzn. program poskytuje financovanie alebo podporuje formovanie špecifických klastrových organizácií na báze verejno-súkromného partnerstva. Krajiny môžu mať veľa (niekedy aj 100) takýchto funkčných klastrových organizácií (Gugler a Keller, 2009).

Klastrová politika Švajčiarska je v tejto oblasti špecifická. Má vytvorené a zverejnené iba regionálne programy zamerané na finančnú podporu pre budovanie a rozvoj klastrov v krajine. Absentuje podpora na národnej úrovni. Ani zákon o regionálnej politike nehovorí nič o klastroch, iba o podpore a využívaní inovačného potenciálu regiónu, kapacity regiónu. Na ich financovanie sa využíva kombinácia národných, regionálnych zdrojov, podnikových alebo iných zdrojov. Vzhľadom na to, že krajina nie je členským štátom Európskej únie, nie je oprávnená využívať finančné prostriedky najmä zo štrukturálnych fondov v tejto oblasti.

Nanocluster Bodensee je iniciatíva, ktorá dostala ako pilotný projekt finančnú podporu od

federálnej vlády v rámci národnej regionálnej politiky.

REGIONÁLNE KLASTROVÉ PROGRAMY

Na regionálnej úrovni fungujú vo Švajčiarsku štyri regionálne klastrové programy. Ide o program:

- Program The Ark;
- Cluster Policy of the Canton of Bern;
- Program Biovalley Basel;
- Program Nanocluster Bodensee.

Program „The Ark“

Regionálny program „The Ark“ je nástupcom skôr realizovaného projektu s názvom „Valais – Technologies“. Geograficky pokrýva a vzťahuje sa na kantón Valais, ktorý bol aj iniciátorom tohto projektu. Na realizovaní programu sa tiež podieľajú (Bergmann a Weber, 2007):

- SECO – Štátny sekretariát pre ekonomické záležitosti;
- Obce –Martigny, Monthey, Sierre, Sion, Visp, Brig;
- Regióny –„ARS“ (región Sion), „ARMS“ (región MontheySt. Maurice) a „Sierre Région“ (región Sierry).

Časový horizont pre program nie je stanovený. Jeho obsahom je prepojiť viacero technologických sídel, ako napríklad Bio Ark“ v Mothey, „Phyto Ark“ v Sione, „Ide Ark“ v Martigny a „Techno Ark“ v Sierre.

Hlavným cieľom programu je vytvoriť vo Valais skutočný technologický park, ktorý by mal sľubnú budúcnosť a bol by uznávaný nielen vo Švajčiarsku, ale aj po celom svete. Cieľom je tiež podporovať výskumné a inovačné aktivity v už existujúcich podnikoch a uľahčovať vytváranie nových podnikov, resp. umiestnenie podnikov z iných regiónov do Valais (Bergmann a Weber, 2007).

V rámci tohto programu je tiež dôležité zameriavať sa na malé a stredné podniky za účelom ich spájania sa vo všetkých fázach životného cyklu, no najmä vo fáze vzniku podniku.

Medzi prioritné oblasti záujmu programu patria prírodné, počítačové a technické vedy, ale aj služby cestovného ruchu a životné prostredie. Cieľovými skupinami sú výskumné centrá, technologické spoločnosti, start-up podniky a oddelenia výskumu a vývoja.

„Canton of Bern“

V druhej polovici 90. rokov navrhol kantón Bern opatrenia na podporu klastrov zameraných na posilnenie výmeny informácií medzi lokálnymi a regionálnymi sieťami firiem a na podporu výskumných a vzdelávacích organizácií. Politika bola a v súčasnosti stále je zameraná na šesť klastrov:

- Precision industry (Presný priemysel) – klastor bol založený v roku 2006 s cieľom posilniť vytvorené siete v klastri;
- Information technology (Informačné technológie) – klastor bol založený v roku 1996 a v súčasnosti združuje 220 členov;
- Medical technology (Zdravotnícke technológie) – klastor bol založený v roku 1997 a v súčasnosti združuje 50 členov z rôznych kantónov v okolí Bernu za účelom vytvorenia vzdelávacích programov prispôbených potrebám klastra na Univerzite v Berne a Univerzite aplikovateľných vied v Berne;
- Services (Služby) – klastor bol založený v rok 2000 a má 630 členov z oblasti poradenstva, finančníctva, poisťovníctva, ďalej sú to združenia a univerzity;
- Environmental and energy technology (Životné prostredie a energetické technológie) – Centrum pre technológie životného prostredia je oprávneným centrom pre environmentálne technológie a špecializuje sa na transfer vedomostí medzi vedeckou a podnikovou sférou;
- Design (Dizajn) – centrum organizuje akcie na podporu významu dizajnu (Bergmann a Weber, 2007).

Klastrová politika kantónu Bern sa začala realizovať zriadením klastrových organizácií (prvé štyri uvedené) a dvoch odborných stredísk (centier) s cieľom zvýšiť atraktivitu kantónu ako miesta pre podniky vo vnútri vybraných klastrov.

Klastrové organizácie predstavujú verejno – súkromné partnerstvá. Sú riadené kantonálnym centrom pre technológie a vedomostný transfer nazývaný InnoBE, ktorý predstavuje centrálny kontaktný bod pre vedomostný a technologický transfer v kantóne Bern.

Na realizovanie aktivít v rámci klastra sa využívajú zdroje kantónu Bern, tzn. každý klastor získa ročne 80 000 švajčiarskych frankov. Okrem toho získavajú finančné prostriedky aj od InnoBE v rozmedzí 100 000 – 170 000 švajčiarskych frankov.

Cieľovou skupinou tohto programu sú výskumné inštitúcie, spoločnosti a start – up podniky v príslušných odvetviach. Tento program nie je vyslovene orientovaný na malé a stredné

podniky, ale väčšina členov klastrových organizácií sú práve malé a stredné podniky.

Program „Biovalley Basel“

Tento regionálny klastrový program predstavuje medzinárodný projekt, ktorý geograficky pokrýva severozápadné Švajčiarsko (Basel), časť Nemecka (Baden) a Francúzska (Alsce). Aktérmi programu sú tri asociácie, a to vo Švajčiarsku (Bio Valleyplatform Basel), Francúzsku (Alsace Bio Valley) a Nemecku (Bio Valley Germany).

Program sa realizuje od roku 1996 a bol naplánovaný na 15 – 20 rokov. Finančné prostriedky na jeho realizáciu pochádzajú z programu Interreg II a III, od nemeckého regionálneho ministerstva a obchodných združení, švajčiarskych kantónov a švajčiarskej vlády, francúzskych partnerov.

Program nie je adresovaný len pre farmaceutické koncerny, ale aj na zapojenie malých podnikov v regióne. Zahŕňa približne 300 podnikov v oblasti prírodných vied, 40 vedeckých inštitúcií a 7 univerzít, ktorým sa spoločne podarilo vybudovať jeden z najväčších biotechnologických regiónov v Európe.

Politika programu sa zameriava na spájanie silných aktérov v určitom sektore cez hranice štátu. Medzi jeho prioritné oblasti patrí:

- odstraňovanie nevýhod lokalizácie národnej hranice alebo fragmentácie;
- posilnenie celého územia v národnej aj medzinárodnej súťaži;
- využitie špecifického inovačného potenciálu v jednotlivých častiach regiónu;
- podpora začínajúcich start – up podnikov;
- vybudovanie infraštruktúry pre premiestnenie spoločností alebo vznik nových spoločností;
- poskytovanie rizikového kapitálu;
- prepojenie účastníkov, najmä univerzít;
- zameranie sa na vedecké inštitúcie (Biovalley Basel, 2014).

Cieľom regiónu tvoreného z územia troch krajín umiestneného v údolí horného toku Rýna sa stáva vytvorenie európskeho centra pre biotechnológie. Zameriava sa teda na podporu spolupráce medzi spoločnosťami v biotechnologickom a biomedicínskom sektore a medzinárodne uznávanými vedeckými inštitúciami a univerzitami v BioValley oblasti.

Program „Nano-Cluster Bodensee“

Klastrový program vznikol ako reakcia na rozsiahly technologický projekt v oblasti

nanotechnológii, ktorý skončil v roku 2003. Viacero účastníkov projektu malo záujem pokračovať v práci a rozvíjať nanotechnologické aktivity v regióne.

Nový program „Nano-Cluster Bodensee“ bol určený pre časové obdobie 2004 - 2007. Financovaný bol prevažne zo zdrojov SECO a zdrojov kantónu St. Gallen. Obe inštitúcie prispievali na projekt rovnakým objemom finančných prostriedkov. Išlo o pilotný projekt pre nové federálne regionálne politiky. Ďalšie finančné prostriedky prichádzali z členských poplatkov jeho členov. Ročný rozpočet na program bol vo výške 800 000 švajčiarskych frankov.

V roku 2007 došlo k vyhodnoteniu programu. Od uvedeného roku sa pracovalo na tom, aby sa finančné prostriedky na jeho dlhodobějšíu realizáciu získali aj zo súkromného sektora. Klastre zahŕňajú územie viacerých štátov – Kantón St. Gallen (Švajčiarsko), Kantón Thurgau (Švajčiarsko), Southern Baden-Württemberg (Nemecko), Vorarlberg (Rakúsko), Liechtenstein (Lichtenštajnsko).

V súčasnosti politika klastra nadväzuje na vedeckú a technologickú politiku. Cieľovou skupinou sú podniky, výskumné inštitúcie a univerzity. Jeho cieľom je:

- podporiť ekonomickú realizáciu nanotechnologických a mikrotechnologických výskumov;
- podporiť implementáciu týchto výsledkov v medzinárodnom meradle;
- zlepšiť inovačnú aktivitu a konkurencieschopnosť podnikov v oblasti Bodamského jazera;
- zabezpečiť tvorbu pracovných miest (Cluster Initiative Bodensee, 2010).

AGENTÚRY REALIZUJÚCE KLASTROVÚ POLITIKU

Ako už bolo spomenuté, vo Švajčiarsku sa neuplatňuje žiadna klastrová politika na národnej úrovni. Táto politika veľmi úzko súvisí s priemyselnou politikou, no priamo z nej nevyplýva. Práve z toho dôvodu v krajine neexistuje žiadne ministerstvo, agentúra alebo ďalšie vládne organizácie, ktoré by boli primárne zodpovedné za implementáciu klastrovej politiky. Avšak, určité oblasti hospodárskej politiky, podpory podnikania a inovačnej politiky môžu ovplyvniť rozvoj klastrov vo Švajčiarsku. Svoju úlohu tu zohrávajú nasledujúce organizácie, resp. inštitúcie (Bergmann a Weber, 2007):

- SECO - Ministerstvo pre ekonomické záležitosti vo Švajčiarsku je označované aj ako „Štátny sekretariát pre ekonomické záležitosti“ (State Secretariat for

Economic Affairs – SECO). V rámci ministerstva je hlavné oddelenie, ktoré sa zaoberá problematikou rozvoja klastrov, Riaditeľstvo pre podporu podnikania a lokalizácie. To sa zaoberá politikou malých podnikov, podporou exportu a investícií, regionálnou ekonomikou a cestovným ruchom;

- „Location Switzerland“ - „Lokalita Švajčiarsko“ ako súčasť SECO, všeobecne podporuje zakladanie nových podnikov vo Švajčiarsku. V tejto súvislosti sa výslovne zameriava na klastre vo Švajčiarsku v oblasti biotechnológie, zdravotníckej techniky, informačných a komunikačných technológií, mikrotechnológií, nanotechnológií a environmentálnych technológií, ako bod záujmu zahraničných investorov. „Lokalita Švajčiarsko“ predstavuje tiež druh marketingovej organizácie a pozerá sa na Švajčiarsko ako na jeden veľký „klastre klastrov“.
- The “Federal Office for Professional Education and Technology” (BBT) – „Federálny úrad pre profesionálne vzdelávanie a technológie“ podporuje inovatívne technológie a inovatívne start-up podniky. Nejde však o konkrétnu regionálnu klastrovú politiku. Na tieto aktivity získava finančnú podporu z univerzít a výskumných inštitúcií a prispieva k rozvoju klastrov vo Švajčiarsku.

Všetky spomenuté organizácie nie sú určené len na podporu rozvoja klastrov vo Švajčiarsku, t. j. nie je to ich špecifické zameranie. Riešenie sledovanej problematiky je pre nich len jedna z veľkého množstva úloh, ktoré musia plniť a ich činnosti môžu (no nemusia) mať vplyv na vývoj klastrov.

Tabuľka 1 zachytáva 15 najväčších a najúspešnejších klastrov v jednotlivých regiónoch Švajčiarska, ktoré sú zoradené podľa počtu zamestnaných a počtu získaných hviezdíček.

ZÁVER

Vo Švajčiarsku, rovnako ako takmer vo všetkých ostatných európskych krajinách, existencia a podpora klastrov nadobúda osobitný význam. Iniciácia klastrovej stratégie je často spojená s nádejou na vytvorenie alebo udržanie kvalifikovaných pracovných miest a zvýšenie schopnosti regiónov podporiť inovačné aktivity a učenie sa za účelom dosiahnutia lepšej konkurencieschopnosti regiónov, najmä štrukturálne slabých regiónov.

Rastúci dôraz na klastre tiež vyplýva z neustále rastúceho počtu klastrových iniciatív a stratégií, a to nielen vo Švajčiarsku. Tieto stratégie však nie sú založené na spoločných definíciách a analytických metódach alebo koordinovaných cieľoch na regionálnej alebo kantónovej úrovni. Identifikácia klastrov často zlyháva z dôvodu nedostatku údajov a dát dostupných z administratívnych oblastí.

Nielen v minulosti, ale ani doposiaľ neexistuje v krajine žiaden zákon, ktorý by riešil problematiku klastrov. Klastrová politika sa realizuje skôr na regionálnej, ako na národnej úrovni.

Na regionálnej úrovni fungujú vo Švajčiarsku štyri regionálne klastrové programy, ktorými sú The Ark, Cluster Policy of the Canton of Bern, Biovalley Basel, Nanocluster Bodensee. Ich aktivity podporujú a realizujú tri klastrové agentúry - SECO, "Location Switzerland" a "Federal Office for Professional Education and Technology".

Literatúra

- [1] BERGMANN, H., WEBER, W. 2007. The Cluster Competitiveness Group: Country Report: Switzerland. Oxford Research. pp. 16. Dostupné na internete: http://www.kooperation-international.de/uploads/media/Cluster.Policies_Country.report.Schweiz.pdf
- [2] BIOVALLEY BASEL. 2014. The life sciences network. Dostupné na internete: <http://www.biovalley.ch/>
- [3] CLUSTER INITIATIVE BODENSEE. 2010. Dostupné na internete: <http://www.clusterinitiative-bodensee.de/cluster/nanotechnologie.html>
- [4] EUROPEAN COMMISSION. 2013. Innovation Clusters in Europe. A statistical analysis and overview of current policy support. pp. 64. Dostupné na internete: http://www.central2013.eu/fileadmin/user_upload/Downloads/Tools_Resources/Cluster.pdf
- [5] GUGLER, P., KELLER, M. 2009. The Economic Performance of Swiss Regions – Center for Competitiveness, pp. 39. Dostupné na internete: <http://www.clusterobservatory.eu/system/modules/com.gridnine.opencms.modules.eco/provider/s/getpdf.jsp?uid=100014>

Tab.1 Top 15 klastrov vo Švajčiarsku, zdroj: [4]

Klaster	Región	Počet zamestnancov	Počet hviezdíček
Finančný klaster	Zürich	93 572	***
Dopravný klaster	EspaceMittelland	59 677	***
Klaster kovov	EspaceMittelland	52 310	***
IT klaster	Zürich	23 685	***
Biopharma	Nordwestschweiz	21 741	***
Klaster výrobných technológií	Ostschweiz	12 367	**
Klaster výrobných technológií	Zentralschweiz	8 569	**
Chemický klaster	Nordwestschweiz	8 549	**
Medicínsky klaster	EspaceMittelland	6 317	**
Energetický klaster	Nordwestschweiz	5 952	**
Klaster pohostinstiev	Ticino	5 675	**
Klaster nástrojov	Zürich	5 362	**
Tabakový klaster	EspaceMittelland	2 151	**
Finančný klaster	Régionlémanique	35 549	*
Dopravný klaster	Zürich	25 399	*